

GATAZKAPEAN EZKUTATUTAKO GIZA BEHARRAK

Komunikabideetara gutxitan ekarritako herrialdea da Mali (Afrikako ipar-mendebaldean). Nekez bertako bizimodua edo miseria azaltzeko, maizago azken urteetan izandako gatazkak azaleratzeko, iazko Bamakoko hoteleko bahiketa edo 2012ko tuaregen matxinada deiturikoa kasu. Osalde da bertan lanean diharduen euskal erakunde bakarra eta guztiak bizi izan ditu, nahiz eta bere jardunean gehiago eragin duen azpiegitura faltak bestelako gertaerek baino.

Iure Eizagirre

@lureeizagirre

“Bikote bat kontsultara dator gaixorik dagoen haurrarekin, anemia duela eta transfusio baterako inguruko herri batera eraman behar dela esan, eta hiru ordu geroago, kontsultatik irteetan, parean jarraitzen dutela ikusten duzu, haurra nola eraman ez dakitela, negarrez. Ez

dute eramateko baliabiderik, eta familiar dirua eskatuz gero, haien egoera baldintzatuko dute”. Halakoak sarritan bizi izan ditu Maite Lopezek, Osalde osasunaren aldeko erakundearen baitan garapenerako lankidetzan ari den kideak.

Erakundeak ia sei urte daramatza Malin. Ordurako Hego Amerikan lantzen zituen osasungintza garatzeko proiektuak, elkartearen sorreratik onartu baitzuten kideek osasunak ezin zuela eus-

kaldunon eskubidea soilik izan. Miseriak jotako herrialdeetara joateko premia sentitu zuten eta Malik betetzen zuen ezaugarri hori: Nazio Batuen Garapenerako Programak egindako Giza Garapeneraren Indizean azken bigarren zegoen –2014koan azken hamargarren ageri da–. Haurren heriotza tasa oso altua du: bizirik jaiotako 1.000 umetatik 120 hiltzen dira urtea bete aurretik, eta nekazaritza eremuetan kopurua bikoitza da.

Herrialdeko eskualde pobreenan jarri zuen egoitza Osaldek, Koulikoro-n, eta 34 herri txikiz osatutako komuna batean garatzen ditu proiektuak, 35.000 herritarrengana helduta. “Oso konplexua da osasun garapenean asmo handiak lortzea oinarritzko gauzetatik hasi gabe, larrien dagoen eta gutxien duen jendeari eman behar zaio aukera”, azaldu du elkartekeko presidente Juan Luis Uriak.

Osasuna hobetzeko azpiegiturak

Maliko egoerak behartuta hainbat lan lerro jorratu ditu Osaldek, nahiz eta osasuna izan duen beti abiapuntu. Arlo horretan, azpiegiturak hobetu eta berreraiki ditu: osasun etxe eta kirurgia unitate bana eta amatasunerako bi etxe sortu, eta zentro publiko bat berreraiki eta handitu. Lopezek honela dio: “Eraikitako zentro guztiek eguzki energia eta argia dituzte, lehen erditzeko ere ez zuten argirik. Ura ere badago, eta lehen gaixoak artatu ondoren eskuak garbitzeko ere ez zegoen urik”.

Herritarrei sendagaiak emateko erabili dute aurrekontuaren zati handi bat azken bi urteetan, izan ere, kostuak berreskuratzean oinarritzen da Maliko osasun sistema, beraz, dena ordaindu behar da, horrek dakartzan osasunerako mugekin. “Haur bat gaixotzen bada, familiako buruak erabakitzen du hura medikurengana eraman edo ez. Ume horrekiko duen loturaren, etxeko egoeraren edo haur kopuruaren arabera erabakiko du zer egin, agian gainerako umeak jan gabe utzi beharko dituelako hura sendagilearengana eramateko”. Doakotasun politika ere ez da betetzen: Gobernuak doan eman beharko lituzke sendagaiak bost urtetik beherako paludismo, haurdunen paludismo eta malnutrizioa duten bost urtetik beherako kasuetan.

Bertan erizainak, erdi mailako teknikariak eta osasun eragileak prestatzen ere erabili ditu Osaldek bere baliabideak, hamar bat urteren buruan, Mali uzten dutenean, orain hasitako lana ezezean gera ez dadin.

Bizimoduak osasunean duen eraginarekin jakitun, hasiera batean osasun garapenari lotuta ez zuten lerro bat ere landu behar izan du erakundeak: ur edangarria lortzeko putzuak egitea, gaixotasun asko ur edangarri eta janari faltagatik baitziren. Duela bost urte herritarren %20ak zuen ur edangarria eta gaur egun %90ak du komunitateko lekuren batean lortzeko aukera.

Irudian, emakume talde bat haurrak zaintzen, atzealdean besteek baratzeak martxan jartzeko garbitzen dituzten bitartean. Tartean jartzen dira ur putzuak eta dena garbitutakoan emakume bakoitzak bere lur saila lantzen du. Gaur egun, sei herrixkatan banatutako bi hektareako baratze eremua dute eta bertako emakume elkarteek kudeatzen dituzte baratzoek. Bakoitzean ehun eta berrehundik gora emakume artean aritzen dira.

Emakumeekin lanean

“Emakume musulmana ez zen aintzat hartzen Maliko gizartean eta hori izan da gure hirugarren lan lerroa”, azaldu du Uriak. Hasieran kosta zitzaien eurengana heltzea, baina beraien parte-hartzea eskatu ondoren, elikagaien segurtasuna landu dute emakumeekin. Lurrak utz diezaieten herrixkako nagusiarekin –zaharrenarekin– hitz egin eta emakumeen baratzeak jarri dituzte, sei herrixkatan banatutako bi hektareako baratze eremua, baita karritearentzako –hala izena duen bertako zuhaitz mota batentzako – bi errota ere.

Osaldek ureztatzeko sistemak jarri eta ereiteko eta biltzeko moduz hainbat azalpen eman dizkie eta orain bertako emakume elkarteek kudeatzen dituzte baratzoek. Bakoitzean ehun eta berrehundik gora emakume artean aritzen dira eta etxe bana ere badute, bilerak egiteko, aleak gordetzeko edo laborantzako tresnak biltzeko.

Emakumeen alfabetatze eta ahalduntzean ere aurreratu dute. 370 emakume banbareraz alfabetatu dira: irakurtzen, idazten eta oinarritzko matematikak ikasi dituzte. Osalde heldu zenerako bazeagoen alfabetatutako emakume talde bat eta Bamakoko Hizkuntza Nazionaleko Institutuko irakasle batek beharrezko formazioa eman ondoren, Bamakora (hiriburura, alegia) joan ziren ziurtagiria ateratzera. Senarraren baimena behar izan zuten horretarako eta baka-

» Duela bost urte herritarren %20ak zuen ur edangarria eta gaur egun %90ak du komunitateko lekuren batean lortzeko aukera

» **JUAN LUIS URIA, OSALDE:**
“Behin eta berriro eskatzen digute sendagaiak eta profesionalak eramateko Gao eta Tonbuktuko ospitaleetara, baina ezinezkoa da, gerra eta kontrol militarrek daude alde guztietan”

rra geratu zen etxean. Joandako guztiek atera zuten banbareraz alfabetatzeko ziurtagiria eta eurak arduratu dira gainerako emakumeei irakasteaz. “Bamakora bakarrik joatea kontrol sozialetik askatzeko modua izan zen beraientzat, noiz itzuliko garen galdetzen didate oraindik”, aitortu du Lopezek.

Horrez gain, lidergoa lantzeko bi emakume talde eratu dira. “Ehun bat emakume batzen dira, familian, gizartean eta komunitatean dituzten arazoez eta gizartean duten presentziar aritzeko. Emakumeen autoestimua landu da, baita arazoei aurre nola egin ere”.

Gatazka garaiak

Azken urteetan Malin izandako gertaerak ez dituzte Osalderen proiektuak gerarazi. 2012an izan zen gatazkarik gogorrena, Azawaden Nazio Askapenerako Mugimenduak (MNL) eta hasieran hauei babesa eskaini zieten zenbait islamista taldek iparraldeko Azawaden independentzia aldarrikatu eta eremuko hiri nagusiak (Gao, Kidal eta Tonbuktu) menderatuta, estatu kolpe militarra izan zenean Bamakon.

Tuaregen eta islamisten arteko gatazka hasi zen gero, bigarrenak tuaregen esku zeuden lurra nahi zituztelako estatu islamista bat sortzeko. Hegoaldeko hedatzen joan ziren eta arrazoi hori erabilita, atzerriko indarrek esku hartu zuten, tartean Afrika Mendebaldeko Estatuaren Ekonomia Erkidegoak eta Frantziako armadak –gertaera hauen gutxien berri irakur dezakezue argia.eus/azawad kanalean–.

Lopezek eta Uriak argi dute Frantziaren esku-hartzearen atzean interes ekonomikoa zegoela. Hau idatzi zuen Lopezek garai hartan Osalderen berri-

» Frantziako armadak Maliko gatazkan esku hartzearen atzean interes ekonomikoa ikusten du Maite Lopezek: “Frantziaren helburua, besteak beste, energia nuklearrean munduko liderra den Areva enpresa frantsesaren interesak babestea da. Mali eta Nigerko uranioa ustiatzen ditu”

Ezkerreko argazkian, Osaldek kontratatutako Burkina Fasoko erizain bat erakundeak berreraikitako osasun etxean. Inguruko osasun eragileak prestatzen ditu Osaldek, Mali uzten dutenean, orain hasitako lana ezerezean gera ez dadin. Eskuineko irudian, lauzpabost auzo eta 4.000 herritarreko herrixka bat urez hornitzeko 30.000na litroko bi ur tanga, Osaldek jarriak; eguzki energiarekin funtzionatzen dute.

paperean: “Jean Ziegler Elikagaietarako NBEko errelatore izandakoak zioen bezala, Frantziaren helburua, besteak beste, Areva enpresa frantsesaren interesak babestea da. Energia nuklearrean munduko liderra da enpresa hori eta Mali eta Nigerko uranioa ustiatzen ditu”.

Egoera latz hartan iparraldean lanean zebiltzan hainbat Gobernu Kanpoko Erakundek, Munduko Medikuek edo Gurutze Gorriak adibidez, Bamakora alde egin zuten, proiektuak bertako jendearen esku utzita. Osaldek, bere kokapenagatik normaltasunez jarraitu ahal izan zuen lanean, eta Uriak azaldu duenez, gaur egun Osalde da Malin dagoen euskal erakunde bakarra. Ordutik atzeritarrek ezin dute iparraldera joan ordea, gatazka oraindik ere bizirik dagoelako. “Harremana daukagu hementxo maliarren elkarrekin eta behin eta berriro eskatzen digute sendagaiak eta profesionalak eramateko Gao eta Tonbuktu ospitaleetara, baina ezinezkoa da, gerra eta kontrol militarrek daude alde gutxietan”, azaldu du Uriak.

Badakite hango egoera ez dela egonkorra, baina oraingoz, nahikoa da boluntarioek zenbait neurri hartzea segurtasuna bermatzeko, adibidez, gehiegi ez mugitzea, garraiobide publikoak ez erabiltzea, lagunduta joatea uneoro eta Bamakora ahalik eta gutxien hurbiltzea. Hiriburuko Radisson hotelean iaz jazo-tako bahiketaren ondoren ere, bi boluntario bidaltzeko asmoa zuen erakunde euskaldunak.

Emigrazioa irtenbide eta arazo

Gerraren ondorioz, 250.000 desplazatu baino gehiago izan dira Malin eta bertako bizi baldintzek ere emigratzea beste irtenbiderik ez diete uzten. Hori da Europako agintarien kezka, Uriak gogoratu duenez: “Frantzia, G8 eta oro har Europarentzat Malin ez zatekeen arazorik izango migrazioagatik eta interes ekonomikoengatik ez balitz. Europari ez zaio interesatzen ezegonkortasunik bere mugetatik hurbil, gatazka armatuek eta ezegonkortasun politikoak jendeak inguruko lurretara alde eitea dakarrelako. Potentzia nagusiek lehengaiak kontrolatzeko sustatutako ezegonkortasuna ez dator kio ongi Europari, ezin du gehiago”.

Horregatik, elkarteko presidentek oso garrantzitsua deritza Europak eta gainerako herrialdeek beraien politika sozialak berraztertu eta nazioarteko garapenerako dirua behar bezala banatzea. Euskal erakundeei ere luzatu die deia: “Harrigarri zaigu Bizkaiko Foru Aldundiaren eta Eusko Jaurlaritzaren laguntzetan Latinoamerikako proiektuen ehuneko handi bat izatea, herrialde haiek dutenean azken urteetako ahalduntze eta hazkunde ekonomiko handiena. Birtartean, Afrikarako laguntza areagotzea aurreikusitako bada ere, ez dira horretan ari”.

Gose, desplazatu eta aukera krisiaren aurrean, garapenerako proiektuak laguntza humanitarioko proiektu bihurtzea aztertzen ari da Osalde, programa laburrak baina intentsiboak osasun eta elikagaien arloan. ■